

การพัฒนาศักยภาพของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ผ่านกระบวนการคิดเชิง
ออกแบบเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นบ้านไร่
อ้อย ตำบลไร่อ้อย อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์

Development of People's Potential to formulate the Area Development
Plans through Design Thinking to promote the People's Participation to
develop the Local Development Plans for Ban Rai Oi, Rai Oi Sub-district,
Phichai District, Uttaradit Province

สุพัตตรา ตันติจริยาพันธ์^{1*}, ยูพิน เกื่อนศรี²,
จุฬาม่วงกล้า³, สาวิณี รอดสิน⁴, อุทัย ละชั่ว⁵
Supattra Tantijariyapan¹, Yuphin Thuansri²,
Chula Muangklam³, Sawinee Rodsin⁴, Uthai Lachu⁵

Received: October 16, 2023

Revised: January 26, 2024

Accepted: February 20, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เป็นการนำเสนอผลการดำเนินโครงการจัดทำแผนพัฒนาพื้นที่ระดับตำบลแบบมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านกระบวนการ Foresight ตำบลไร่อ้อย อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยบทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอผลการดำเนินโครงการประกอบด้วย การวางแผน การลงมือปฏิบัติ การสังเกตผลการปฏิบัติ/การประเมินผล และการสะท้อนกลับ และเพื่อเสนอตัวแบบกระบวนการพัฒนาศักยภาพของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาผ่านกระบวนการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นบ้านไร่อ้อย ตำบลไร่อ้อย อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, Asst.Prof., Lecturer of Public Administration Program.

Email: supattra.tan@uru.ac.th

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, Asst.Prof., Lecturer of Public Administration Program.

Email: yupin.thu@uru.ac.th

³ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, Lecturer of Public Administration Program.

Email: chula.tho@uru.ac.th

⁴ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, Lecturer of Public Administration Program.

Email: sawinee.rod@uru.ac.th

⁵ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, Lecturer of Public Administration Program.

Email: uthai.lac@uru.ac.th

¹⁻⁵ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์: Faculty of Humanities and Social Sciences, Uttaradit Rajabhat University.

การดำเนินโครงการนี้ได้ประยุกต์การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบวงจรต่อเนื่องกัน ผลการดำเนินโครงการ พบว่า 1) การวางแผนประกอบด้วย 1.1) การแสวงหาประเด็นในการพัฒนาศักยภาพประชาชนหมู่ที่ 6 บ้านไร่อ้อย และ 1.2) การนำประเด็นการพัฒนาศักยภาพมาถกกันกรอง การสรุปประเด็นการพัฒนา การตัดสินใจเลือกประเด็นการพัฒนา การกำหนดแนวทางในการพัฒนา และจัดทำข้อเสนอโครงการ 2) การลงมือปฏิบัติ ประกอบด้วย 2.1) การประชาสัมพันธ์โครงการเพื่อสร้างความเข้าใจแก่ผู้ร่วมโครงการ และ 2.2) การวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนโดยใช้ SWOT Analysis 2.3) การอบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนพัฒนาพื้นที่ระดับตำบลแบบมีส่วนร่วมภายใต้กรอบแนวคิด 4D และ 2.4) การจัดทำและเสนอชุดข้อมูลแผนพัฒนาพื้นที่ระดับหมู่บ้านแบบมีส่วนร่วมของประชาชนหมู่ที่ 6 แก่องค์การบริหารส่วนตำบลไร่อ้อย 3) การสังเกตผลการปฏิบัติ/การประเมินผล ประกอบด้วย 3.1) การประเมินผลการเรียนรู้ และ 3.2) การสำรวจแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตภายหลังการเข้าร่วมโครงการ และ 4) การสะท้อนกลับ เป็นผลการเรียนรู้และนำเสนอชุดข้อมูลแผนพัฒนาพื้นที่แก่องค์การบริหารส่วนตำบลไร่อ้อย สำหรับผลการพัฒนาตัวแบบกระบวนการพัฒนาศักยภาพของประชาชนพบ ตัวแบบเชิงวิชาการ เรียกว่าตัวแบบ “ไร่อ้อย 4D-PBOR” โดยตัวแบบนี้เป็นในการจัดทำแผนพัฒนาผ่านกระบวนการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพ, แผนพัฒนาเชิงพื้นที่, การคิดเชิงออกแบบ, แผนพัฒนาท้องถิ่น

Abstract

This academic article presents the results of the Community-involved project to develop a Sub-district-level development plan using the Foresight process in Rai Oi sub-district, Pichai district, Uttaradit province. The article aims to showcase the project's progress, which involves planning, implementation, observation/evaluation, and reflection. It also aims to propose a process model for enhancing community participation in creating a local development plan in the Rai Oi sub-district, Pichai district, Uttaradit province. The project was carried out using a action research approach known as the Spiral of Steps. The project's performance revealed the following: 1) Planning consist of 1.1) Identifying development issues for enhancing the capabilities of the population in Moo 6, Rai Oi village and 1.2) Clarifying and summarizing the development issues, making decisions on development priorities, defining development guidelines, and providing project proposals. 2) Implementation consist of 2.1) Promoting the project to participants, 2.2) Analyzing community potential using SWOT Analysis, 2.3)Workshopping for providing a community-level development plan with community participation within the framework of 4 D (Discover, Define, Develop, Deliver) and 2.4) Compiling and presenting a dataset for the community-level development plan with the participation of the residents of Moo 6to Rai Oi Sub-district Administration Organization. 3) Observation and Evaluation consist of 3.1)Evaluating the learning outcomes and 3.2) Surveying the behavioral development after

participating in the project. 4) Reflection consist of Learning outcomes and presenting the dataset for the development plan to Rai Oi Sub-district Administration Organization. The results of the development of the population's capability development process model revealed a academic model called the “Rai-oi 4D-PBOR Model”. This model is used to create a development plan through a design thinking to promote the involvement of the population.

Keyword: Capacity development, Area Development Plan, Design thinking, Local development Plan

บทนำ

บทความวิชาการนี้เป็นการนำเสนอกระบวนการพัฒนาศักยภาพของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาผ่านกระบวนการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นบ้านไร่อ้อย ตำบลไร่อ้อย อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ ซึ่งเป็นการสรุปและนำเสนอเป็นต้นแบบการพัฒนาศักยภาพจากผลการดำเนิน “โครงการจัดทำแผนพัฒนาพื้นที่ระดับตำบลแบบมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านกระบวนการ Foresight ตำบลไร่อ้อย อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์” ภายใต้ชุด “โครงการพันธกิจสัมพันธ์ตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น” ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 การดำเนินโครงการดังกล่าวเป็นการสนับสนุนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญที่ให้ความสำคัญการดึงเอาพลังของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาคเอกชนประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่นมาร่วมขับเคลื่อน โดยการสนับสนุนการรวมตัวของประชาชนในการร่วมคิดร่วมทำเพื่อส่วนรวม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) และสอดคล้องกับปรัชญามหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ คือ “มหาวิทยาลัยเพื่อการศึกษาและพัฒนาชุมชนท้องถิ่น” (มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, 2566) ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้พิจารณาเลือกการดำเนินงานในพื้นที่พันธกิจสัมพันธ์ที่มีความต่อเนื่องจาก “โครงการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมฐานรากหลังโควิดด้วยเศรษฐกิจ BCG” ซึ่งคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ดำเนินการต่อยอดการดำเนินการจาก “โครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ” ในพื้นที่ตำบลไร่อ้อย อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 เพื่อให้การพัฒนาพื้นที่เป้าหมายมีความต่อเนื่อง นอกจากนี้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลไร่อ้อย พบว่า ผลการดำเนินโครงการพัฒนาตามแผนงานที่วางไว้ในปี พ.ศ. 2564 ยังไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในหมู่ที่ 6 บ้าน ไร่อ้อยได้อย่างแท้จริง เนื่องจากหลายปัจจัย เช่น ประชาชนยังไม่มีความรู้เข้าใจในขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาจึงยังไม่เข้าไปมีส่วนร่วมให้ข้อเสนอเพื่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเท่าที่ควร เมื่อมีโครงการพัฒนาดำเนินในพื้นที่หมู่ 6 และหมู่อื่นๆ ภายในตำบลไร่อ้อย ประชาชนมีความคิดเห็นที่ไม่เห็นด้วยกับการดำเนินโครงการเหล่านี้ โดยเห็นว่าโครงการที่จัดทำนั้นยังไม่เกิดประโยชน์สูงสุด และมีความคุ้มค่า (รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลไร่อ้อย สัมภาษณ์, 13 กันยายน 2565) จากข้อมูลสถานการณ์ดังกล่าว ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลไร่อ้อย จึงร่วมมือกับสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จัดทำโครงการจัดทำแผนพัฒนาพื้นที่ระดับตำบลแบบมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านกระบวนการ Foresight ให้แก่ประชาชนหมู่ที่ 6

ตำบลไร่อ้อย อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ ภายใต้โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับรายได้ให้กับคน
ในชุมชนฐานราก (ยุทธศาสตร์พัฒนาท้องถิ่น) ด้วยองค์ความรู้ด้านการวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา
ท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นการนำองค์ความรู้ไปพัฒนาศักยภาพประชาชน เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมใน
การพัฒนาซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาให้ต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป

โดยการดำเนินโครงการนี้ดำเนินภายใต้แนวคิด Double Diamond ของ Design Council (2023)
ซึ่งเป็นกระบวนการสำรวจปัญหาอย่างกว้างหรือลึกมากขึ้น ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน (4 D) ประกอบด้วย
Discover, Define, Develop และ Deliver ดังนี้

1. ค้นหา (Discover) เป็นเหมือนเพชรเม็ดแรกช่วยให้ผู้คนเข้าใจมากกว่าเพียงแค่สันนิษฐานว่า
ปัญหาคืออะไร อีกทั้งยังรวมถึงการพบปะพูดคุยและใช้เวลาอยู่กับคนที่ได้รับผลกระทบจากปัญหา

2. กำหนด (Define) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกที่ได้รวบรวมเบื้องต้นจากขั้นตอนการค้นหา
ซึ่งจะสามารถช่วยให้กำหนดแนวทางที่แก้ไขได้หลากหลายออกไป

3. พัฒนา (Develop) เป็นเพชรเม็ดที่สองที่กระตุ้นให้ผู้คนให้คำตอบที่แตกต่างกันสำหรับปัญหาที่
รวบรวมไว้ให้ชัดเจน แสวงหาแรงบันดาลใจจากที่อื่นๆ และร่วมออกแบบในการแก้ไขกับผู้คนที่หลากหลาย

4. ส่งมอบ (Deliver) เป็นการจัดส่งข้อมูลแนวทางแก้ไขปัญหาซึ่งผ่านการทดสอบผลลัพธ์ที่
แตกต่างกันออกไป ทั้งผลที่ไม่ประสบความสำเร็จ และที่ได้รับการปรับปรุงจนประสบความสำเร็จ

สำหรับการนำ Design Thinking มาใช้ในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นสามารถกระทำได้โดยยึดโย
กรอบ 4 D และปรับให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของชุมชนแต่ละแห่งเพื่อให้เกิดการค้นพบปัญหาของ
ชุมชนจนกระทั่งร่วมกับเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาและส่งมอบผลการระดมความเห็นว่าจะแต่ละปัญหาความ
จะมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาอย่างไรจึงจะทำให้เกิดผลลัพธ์ที่เหมาะสมแก่ชุมชน ซึ่งคณะผู้รับผิดชอบ
โครงการได้นำมาเป็นกรอบรวมกับการประยุกต์การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบวงจรต่อเนื่องกัน (Spiral of
step) Kurt Lewin (cited in Kemmis and Mc Taggart, 1990 : 8-9) ประกอบด้วย

1. การวางแผน (Planning) เป็นการร่วมวางแผนดำเนินโครงการอย่างมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน
2. การนำประเด็นการพัฒนาศักยภาพที่ได้จากการประชุมร่วมในข้อที่ 1 มากลับกรองโดยใช้
เทคนิคระดมสมอง (Brainstorming Technique) การสรุปประเด็นการพัฒนา การตัดสินใจเลือกประเด็น
การพัฒนา การกำหนดแนวทางในการพัฒนา และจัดทำข้อเสนอโครงการ

3. การลงมือปฏิบัติ (Action) เป็นการดำเนินกิจกรรมตามรายละเอียดโครงการ

4. การสังเกตผลการปฏิบัติ/การประเมินผล (Observation) เป็นการสังเกตผลการปฏิบัติงาน
ระหว่างและสิ้นสุดโครงการ และประเมินผลโครงการ และ 5. การสะท้อนกลับ (Reflection) เป็นการถอด
บทเรียนหลังจากการดำเนินกิจกรรมครบทั้งหมดที่บรรจุไว้ในโครงการ

โดยการดำเนินโครงการครั้งนี้คณะผู้รับผิดชอบประมวลเหลือเพียง 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน
การลงมือปฏิบัติ การสังเกตผลการปฏิบัติ/การประเมินผล และการสะท้อนกลับ การดำเนินโครงการครั้งนี้
เริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคม 2565 – มิถุนายน 2566 รวมระยะเวลา 9 เดือน บทความวิชาการนี้จึงมี
วัตถุประสงค์ 1) เพื่อนำเสนอผลการดำเนินโครงการประกอบด้วย การวางแผน การลงมือปฏิบัติ การ
สังเกตผลการปฏิบัติ/การประเมินผล และการสะท้อนกลับ และ 2) เพื่อเสนอตัวแบบกระบวนการพัฒนา
ศักยภาพของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาผ่านกระบวนการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วม
ของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นบ้านไร่อ้อย ตำบลไร่อ้อย อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ ดังนี้

ผลการดำเนินโครงการ

1. การวางแผน (Planning)

ประกอบด้วย 2 กิจกรรม ได้แก่ 1) การแสวงหาประเด็นในการพัฒนาศักยภาพประชาชนหมู่ที่ 6 บ้านไร่อ้อย ตำบลไร่อ้อย อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยการประชุมร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้าน ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ตัวแทนประชาชน รวมจำนวน 6 คน ผู้บริหาร และบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลไร่อ้อยจำนวน 3 คน ได้แก่ รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และนักวิเคราะห์นโยบายและแผน และผู้แทนคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่ คณบดี รองคณบดี อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ รวมจำนวน 8 คน รวมทั้งหมดจำนวน 17 คน โดยผลการประชุมมีมติประเด็นที่ควรพัฒนาศักยภาพประชาชน คือ การส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาตั้งแต่กระบวนการเริ่มต้นของการมีส่วนร่วม คือ การเสนอปัญหาและแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้าน ดำเนินการพัฒนา ติดตามและประเมินผลการพัฒนา และ 2) การนำประเด็นการพัฒนาศักยภาพที่ได้จากการประชุมร่วมในข้อที่ 1 มากลั่นกรองโดยใช้เทคนิคระดมสมอง (Brainstorming Technique) การสรุปประเด็นการพัฒนา การตัดสินใจเลือกประเด็นการพัฒนา การกำหนดแนวทางในการพัฒนา และจัดทำข้อเสนอโครงการ ซึ่งสามารถสรุปประเด็นการพัฒนาครอบคลุม การอบรมความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ และการเสนอแผนพัฒนาท้องถิ่นระดับพื้นที่ และเสนอเป็นโครงการ ชื่อ “โครงการจัดทำแผนพัฒนาพื้นที่ระดับตำบลแบบมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านกระบวนการ Foresight ตำบลไร่อ้อย อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์” ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายมหาวิทยาลัยที่มุ่งส่งเสริมโครงการพันธกิจสัมพันธ์ตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 และโครงการหลักของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คือ โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับรายได้ให้กับคนในชุมชนฐานราก (ยุทธศาสตร์พัฒนาท้องถิ่น)

2. การลงมือปฏิบัติ (Action)

ประกอบด้วย 4 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมที่ 1 การประชาสัมพันธ์โครงการจัดเวทีสร้างความเข้าใจแก่ผู้ร่วมโครงการ โดยคณะผู้บริหารของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลไร่อ้อย โดยเชิญกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 2 คน และตัวแทนประชาชนที่เป็นแกนนำกลุ่มอาชีพของหมู่ที่ 6 บ้านไร่อ้อย โดยแกนนำนี้เป็นแกนนำกลุ่มอาชีพที่สมัครใจเข้าร่วมในการดำเนินโครงการ ได้แก่ หัวหน้ากลุ่มและสมาชิกกลุ่มที่ดำเนินกิจกรรมในกลุ่มแปรรูปจากกล้วย กลุ่มเลี้ยงปลากระชัง กลุ่มหมีกรอบ และกลุ่มทำขนม จำนวนกลุ่มละ 5 - 6 คน รวมกลุ่มเป้าหมายหมู่ที่ 6 บ้านไร่อ้อยทั้งสิ้น จำนวน 25 คน และกิจกรรมที่ 2 การวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนโดยใช้ SWOT Analysis ประกอบด้วย การอบรมความรู้เกี่ยวกับหลักการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนหมู่ที่ 6 โดยใช้วิธีการ SWOT แก่ประชาชนหมู่ที่ 6 บ้านไร่อ้อยจำนวน 25 คน การประชุมระดมความเห็นเกี่ยวกับศักยภาพชุมชนเบื้องต้น และให้แต่ละคนดำเนินการจัดเก็บข้อมูลชุมชนเพิ่มเติมโดยใช้แบบสำรวจสำรวจชุมชนหมู่ที่ 6 ที่ออกแบบโดยทีมวิทยากร คือ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ เพื่อให้ประชาชนจัดเก็บข้อมูลปัญหาและความต้องการของประชาชนเพิ่มเติม และนำมาสรุปเป็นปัญหาและความต้องการสำหรับประมวลเข้ากับผลการวิเคราะห์ชุมชน โดยมีผลการวิเคราะห์ชุมชนและปัญหา ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ชุมชนหมู่ที่ 6 โดยการประยุกต์ใช้ SWOT MATRIX (Albert Humphrey,1960)

ปัจจัยภายใน	
<p>จุดแข็ง (Strengths)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. มีแม่น้ำน่านไหลผ่านทำให้มีน้ำเพียงพอสำหรับทำเกษตรกรรมและประมง 2. มีกลุ่มออมทรัพย์ที่สามารถเป็นแหล่งกักออมภายในชุมชนได้ 3. มีกลุ่มอาชีพ เช่น กลุ่มแปรรูปจากกล้วย กลุ่มเลี้ยงปลากระชัง กลุ่มหมี่กรอบ และกลุ่มทำขนมไทยสำหรับจำหน่ายภายในและภายนอกชุมชน 4. มีกลุ่ม อสม./อปพร. ดีเด่นระดับเขต 5. มีกลุ่มบริหารประจำหมู่บ้านที่มีบทบาทช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางในชุมชน เช่น ผู้สูงอายุ 6. มีศูนย์การเรียนรู้ประจำหมู่บ้าน 7. มีกลุ่มสืบสานชีวทัศน์และกลุ่มโอท็อปนวัตกรรมวิถี 8. มีผู้นำที่เข้มแข็ง คือ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 ที่ได้รับการยอมรับจากประชาชนในหมู่บ้านว่ามีภาวะผู้นำที่ดี 9. มีกลุ่มปราชญ์ชาวบ้านที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ภูมิปัญญาด้านถนอมอาหาร ด้านการเลี้ยงปลาในกระชัง และด้านเครื่องจักสานจากไม้ไผ่ 	<p>จุดอ่อน (Weakness)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ชุมชนยังขาดการประสานการดำเนินกิจกรรมสาธารณะร่วมกัน มีเพียงแกนนำและสมาชิกบางกลุ่มที่มีส่วนร่วมต่อเนื่องเท่านั้น 2. ปริมาณขยะมีเพิ่มมากขึ้น ซึ่งอาจเกิดประชาชนไม่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะ และไม่มีแหล่งทิ้งขยะ 3. มีสัดส่วนกลุ่มพึ่งพิงจำนวนมาก เช่น ผู้สูงวัย และเด็ก 4. โครงสร้างภายในหมู่บ้าน ถนน ไฟฟ้า โซลาเซลล์ และประปาชำรุด 5. ประชาชนในหมู่บ้านยังไม่ค่อยเข้าใจเกี่ยวกับมีส่วนร่วมการพัฒนาในด้านต่างๆ 6. อาคารเอนกประสงค์ ซึ่งเป็นพื้นที่ดำเนินกิจกรรมสาธารณะของหมู่บ้านชำรุด รวมถึงเครื่องกรองน้ำที่ติดตั้งภายในอาคารสำหรับบริการประชาชนชำรุด
ปัจจัยภายนอก	
<p>โอกาส (Opportunities)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์มีสนับสนุนด้านต่างๆ เช่น การแปรรูปอาหาร การตลาด การทำแผนพัฒนา 2. มีองค์การบริหารส่วนตำบลไร่อ้อย สนับสนุนการพัฒนาในด้านต่างๆ เช่น ด้านกิจกรรมของหมู่บ้าน 3. มีหน่วยงานด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดคอยตรวจ/ดูแลหมู่บ้าน 4. มีบุคลากรจากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอพิชัย มาช่วยสนับสนุนการพัฒนาในด้านต่างๆ เช่น ด้านอาชีพ 5. เกษตรอำเภอมาให้ความรู้ด้านการพัฒนาสารชีวทัศน์ 	<p>ภาวะคุกคาม/อุปสรรค (Threats)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. สถานการณ์โควิด-19 2. งบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกไม่ต่อเนื่อง 3. ราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ 4. มีแหล่งเพาะพันธุ์ของลูกน้ำยุงลายจำนวนมาก

กิจกรรมที่ 3 การอบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนพัฒนาพื้นที่ระดับตำบลแบบมีส่วนร่วมผ่านกระบวนการสำรวจปัญหาอย่างกว้างหรือลึกมากขึ้น โดยดำเนินภายใต้กรอบแนวคิด 4D ประกอบด้วย ค้นหา (Discover) กำหนด (Define) พัฒนา (Develop) และส่งมอบ (Deliver) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2: แสดงสรุปปัญหาของประชาชนชุมชนหมู่ที่ 6

ปัญหา
1. ปัญหาด้านการแปรรูปผลผลิต หมู่ที่ 6 มีกลุ่มอาชีพหลากหลายแต่ยังไม่ได้รับการส่งเสริมให้เป็นกลุ่มอาชีพที่มั่นคง เนื่องจากสมาชิกกลุ่มอาชีพยังไม่สามารถแปรรูปผลผลิตที่ได้มาตรฐานและทำการตลาดเพื่อจัดจำหน่ายภายนอกชุมชนได้ เช่น กลุ่มแปรรูปจากกล้วย กลุ่มทำขนม และกลุ่มทำขนมไทย
2. ปริมาณขยะภายในหมู่ที่ 6 มีเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากประชาชนไม่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะ เพื่อลดปริมาณขยะจากครัวเรือนก่อนให้องค์การบริหารส่วนตำบลจัดเก็บ อีกทั้งภายในหมู่บ้านไม่มีแหล่งทิ้งขยะรวมที่ถูกสุขลักษณะ
3. มีสัดส่วนกลุ่มพึ่งพิงจำนวนมาก เช่น เด็กและผู้สูงอายุ
4. โครงสร้างพื้นฐานภายในหมู่ที่ 6 ชำรุด ทั้งถนน ไฟฟ้า โซลาเซลล์ และประปา
5. ประชาชนในหมู่ที่ 6 ยังไม่ค่อยเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาในด้านต่างๆ จึงยังไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเท่าที่ควร
6. อาคารเอนกประสงค์ประจำหมู่ที่ 6 และเครื่องกรองน้ำที่ติดตั้งภายในอาคารสำหรับบริการประชาชนชำรุด ส่งผลให้ขาดพื้นที่ดำเนินกิจกรรมสาธารณะของหมู่บ้าน เช่น การประชุมประจำปี การอบรม และกิจกรรมส่วนรวมของหมู่บ้าน ซึ่งส่งผลกระทบต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ

จาก 6 ประเด็นปัญหา กลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ตัวแทนประชาชนที่เป็นแกนนำของหมู่ที่ 6 บ้านไร่อ้อยเข้าร่วมจำนวน 25 คน ได้มีการประเมินและเลือกมาเพียง 3 ประเด็นที่ที่ประชุมเห็นว่ามีความจำเป็นและสำคัญต่อหมู่ที่ 6 บ้านไร่อ้อย ได้แก่ ปัญหาลำดับที่ 1. ปัญหาด้านการแปรรูปผลผลิต 2. ปริมาณขยะภายในหมู่ที่ 6 มีเพิ่มมากขึ้น และอาคารเอนกประสงค์ประจำหมู่ที่ 6 และเครื่องกรองน้ำที่ติดตั้งภายในอาคารสำหรับบริการประชาชนชำรุด โดยได้นำมาเรียงเป็นปัญหาใหม่อีกครั้ง คือ ปัญหา A การแปรรูปผลผลิต ปัญหา B ปริมาณขยะเพิ่มมากขึ้น และปัญหา C อาคารเอนกประสงค์และเครื่องกรองน้ำชำรุด จากนั้นนำประเด็นปัญหาไปสู่การประเมินความสำคัญ ความจำเป็น ผลกระทบต่อส่วนรวมหากไม่มีการแก้ไขปัญหา หรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต โดยประยุกต์วิธีเมทริกซ์จัดลำดับความสำคัญแบบการให้คะแนนประเด็นปัญหาด้วยเกณฑ์แต่ละด้าน อันมีค่าตั้งแต่ 0 ถึง 10 (priority matrix with issue scores for each criterion) ของ Hogwood & Gunn, (1984, p, 99-107 อ้างถึงในมยุรี อนุมานราชชน, น,124) ซึ่งวิธีการนี้จะทำให้ทราบประเด็นปัญหาที่มีคะแนนรวมสูงสุดเป็นประเด็นปัญหาที่ควรนำไปวิเคราะห์ในรายละเอียด ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3: วิธีเมทริกซ์จัดลำดับความสำคัญแบบการให้คะแนนประเด็นปัญหาด้วยเกณฑ์แต่ละด้าน

เกณฑ์การพิจารณา	ประเด็นปัญหา		
	A	B	C
1. บริบทของประเด็นปัญหา มีเวลาเพียงพอที่จะทำการวิเคราะห์ เกี่ยวข้องกับการเมือง มีสถานะที่แน่นอน มีความเป็นศูนย์กลาง	8 6 3 6	7 7 7 8	7 8 8 7
2. ลักษณะของประเด็นปัญหา ไม่มีทางเลือกที่เหมาะสมสำหรับแก้ไขปัญหา มีความเห็นพ้องต้องกันในวิธีการแก้ไขปัญหา มีความสลับซับซ้อน มีความไม่แน่นอนสูง มีค่านิยมเกี่ยวข้อง	7 7 3 6 3	8 8 9 8 7	8 8 6 7 6
3. ผลกระทบของประเด็นปัญหา ผลกระทบของการแก้ไขปัญหามีความสำคัญ ประชาชนจำนวนมากได้รับผลกระทบ กลุ่มที่ได้รับผลกระทบมีความสำคัญ ผลกระทบของปัญหามีความสำคัญต่อกลุ่ม ประเด็นปัญหาขยายขอบเขตออกไปกระทบประเด็นปัญหาอื่น จำกัดทางเลือกของการแก้ไขปัญหาในอนาคต	6 4 6 5 4 6	9 10 8 8 8 8	9 9 9 8 6 8
4. ต้นทุนในการวิเคราะห์ประเด็นปัญหา จำกัดทางเลือกของการแก้ไขปัญหาในอนาคต ค่าใช้จ่าย/ต้นทุนในการวิเคราะห์ฯ เพิ่มขึ้นอย่างมาก ค่าเสียโอกาสของทรัพยากรที่นำมาใช้แก้ไขปัญหามาก ค่าใช้จ่าย/ต้นทุนในการวิเคราะห์ฯ มีจำกัด ผลตอบแทนจากการวิเคราะห์ฯ ค่อนข้างต่ำ	4 6 6 7 6	6 6 7 7 8	8 7 8 5 8
ผลรวมสุทธิ	109	154	150
ลำดับ	3	1	2

ที่มา : ประยุกต์จากสุพัตตรา ตันติจิริยาพันธ์ (2566 : 31)

จากตารางที่ 3 พบว่าปัญหา A การแปรรูปผลผลิต คະแนนรวมสุทธิ = 109 (ลำดับที่ 3) ปัญหา B ปริมาณขยะเพิ่มมากขึ้น คະแนนรวมสุทธิ = 154 (ลำดับที่ 1) และปัญหา C อาคารเอนกประสงค์และเครื่องกรองน้ำชำรุด คະแนนรวมสุทธิ = 150 (ลำดับที่ 2)

กิจกรรมที่ 4 การจัดทำและเสนอชุดข้อมูลแผนพัฒนาพื้นที่ระดับหมู่บ้านแบบมีส่วนร่วมของประชาชนหมู่ที่ 6 แก่องค์การบริหารส่วนตำบลไร่อ้อย อำเภอพิชัย จังหวัดอุดรธานี ที่ประชุมได้คัดเลือกปัญหา B ปริมาณขยะเพิ่มมากขึ้น และปัญหา C อาคารเอนกประสงค์และเครื่องกรองน้ำชำรุด โดยเสนอเป็นแผนพัฒนาระดับหมู่บ้าน หมู่ที่ 6 บ้านไร่อ้อย ดังนี้

การแก้ไขปัญหาขยะเพิ่มมากขึ้น (B)

ประกอบด้วย 2 แผน ได้แก่

1. แผนการเสริมสร้างความรู้การจัดการขยะ
 - 1.1. โครงการส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะแก่คนในชุมชน
 - 1.2. โครงการอบรมการคัดแยกขยะและนำกลับมาใช้ใหม่
2. แผนการเสริมสร้างสังคมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
 - 2.1. โครงการจัดตั้งธนาคารขยะ
 - 2.2. โครงการส่งเสริมทำปุ๋ยและฮอร์โมนจากขยะเปียกในครัวเรือน

การแก้ไขปัญหาอาคารเอนกประสงค์และเครื่องกรองน้ำชำรุด (C)

ประกอบด้วย 2 แผน ได้แก่

1. แผนการปรับปรุงอาคารเอนกประสงค์
 - 1.1. โครงการปรับปรุงอาคารเอนกประสงค์หมู่ที่ 6
 - 1.2. โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์พื้นที่อาคารเอนกประสงค์หมู่ที่ 6
2. แผนซ่อมบำรุงเครื่องกรองน้ำ
 - 2.1. โครงการซ่อมเครื่องกรองน้ำในอาคารเอนกประสงค์
 - 2.2. โครงการอบรมบุคลากรสำหรับซ่อมบำรุงเครื่องกรองน้ำในอาคารเอนกประสงค์

3. การสังเกตผลการปฏิบัติ/การประเมินผล (Observation)

ในขั้นตอนนี้ประกอบด้วย 2 กิจกรรม ได้แก่

กิจกรรมที่ 1 การประเมินผลการเรียนรู้ เป็นกระบวนการประเมินผลภายหลังการอบรมความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนชุมชนหมู่ที่ 6 การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น การจัดทำและเสนอชุดข้อมูลแผนพัฒนาพื้นที่ระดับหมู่บ้านแบบมีส่วนร่วมของประชาชน โดยขอเสนอผลการเปรียบเทียบคะแนนทดสอบก่อน (วันที่ 20 มกราคม 2566) และทดสอบหลัง (วันที่ 27 เมษายน 2566) จำนวนผู้เข้าร่วม 25 คน ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4: แสดงผลการประเมินผลการเรียนรู้ก่อนและหลัง

คะแนน 10 คะแนน			
คะแนน	ก่อน	หลัง	ผลการเปรียบเทียบ
10	-	1	+1
9	1	2	+1
8	3	5	+2
7	5	9	+4
6	7	7	0
5	4	1	+3

คะแนน 10 คะแนน			
คะแนน	ก่อน	หลัง	ผลการเปรียบเทียบ
4	5	-	5
3	-	-	0
2	-	-	0
1	-	-	0
รวม	25 คน	25 คน	

จากตารางที่ 4 พบว่า คะแนนผลการทดสอบหลัง (Post-test) ความแตกต่างจากผลการทดสอบก่อน (Pre-test) โดยส่วนใหญ่คะแนนทดสอบหลังเพิ่มขึ้น ยกเว้นฐาน 5 คะแนน ที่ผลคะแนนทดสอบหลังน้อยกว่า แต่ทั้งนี้ถือว่าเป็นผลทางบวก เนื่องจากคะแนนปรับเพิ่มในสัดส่วนฐาน 7 – 10 ทดแทน

กิจกรรมที่ 2 การสำรวจแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตภายหลังการเข้าร่วมโครงการ โดยใช้แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยคะแนน 5 หมายถึง เห็นด้วยระดับมากที่สุด คะแนน 4 หมายถึง เห็นด้วยในระดับมาก คะแนน 3 หมายถึง เห็นด้วยระดับปานกลาง คะแนน 2 หมายถึง เห็นด้วยระดับน้อย และคะแนน 1 หมายถึง เห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด และกำหนดเกณฑ์การแปลผลคะแนนแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็น โดยพิจารณาจากช่วงคะแนนแต่ละระดับจากค่าอันตรภาคชั้น อ้างอิงสูตรคำนวณและแปลค่าของกัลยา วานิชย์บัญชา (2555) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	4.21 – 5.00	หมายถึง	การพัฒนาพฤติกรรมระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	3.41 – 4.20	หมายถึง	การพัฒนาพฤติกรรมระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย	2.61 – 3.40	หมายถึง	การพัฒนาพฤติกรรมระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	1.81 – 2.60	หมายถึง	การพัฒนาพฤติกรรมระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย	1.00 – 1.80	หมายถึง	การพัฒนาพฤติกรรมระดับน้อยที่สุด

ผลการสำรวจแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5: แสดงผลการสำรวจแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมไปใช้ประโยชน์

ประเด็นการพัฒนาพฤติกรรมภายหลังการเข้าร่วมโครงการ	\bar{x}	S.D.	ลำดับ
1. ท่านมีความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาในชุมชนมากขึ้น	4.00	0.81	8
2. ท่านสามารถเสนอปัญหาของชุมชนได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ	4.04	0.67	6
3. ท่านมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นระดับหมู่บ้าน และระดับตำบลได้ดีมากขึ้น	4.16	0.68	3
4. ท่านสามารถทำงานร่วมกับชุมชนและองค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของท่านได้	4.04	0.61	4
5. ท่านมีความกล้าในการเสนอความคิดเห็นและแนวทางการในแก้ปัญหาชุมชนของท่านอย่างเป็นระบบ	4.08	0.81	5

ประเด็นการพัฒนาพฤติกรรมภายหลังการเข้าร่วมโครงการ	\bar{x}	S.D,	ลำดับ
6. ท่านมีความไว้วางใจมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ในการดำเนินกิจกรรมบริการวิชาการในชุมชนของท่าน	4.40	0.70	1
7. ท่านสามารถปรับเปลี่ยนความคิดส่วนตัว และรับฟังความคิดของบุคคลเพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนบนหลักเชิงวิชาการ	4.20	0.64	2
8. ท่านสามารถเลือกใช้วิธีการและรูปแบบในการจัดการปัญหาชุมชนได้อย่างถูกต้องมากขึ้น	4.00	0.64	7
รวม	4.11	0.49	

จากตารางที่ 5 พบว่าค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.11$) และค่าเฉลี่ยสูงสุดสามลำดับแรกคือ มีความไว้วางใจมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ในการดำเนินกิจกรรมบริการวิชาการในชุมชนของท่าน ($\bar{x} = 4.40$) รองลงมา คือ สามารถปรับเปลี่ยนความคิดส่วนตัว และรับฟังความคิดของบุคคลเพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนบนหลักเชิงวิชาการ ($\bar{x} = 4.20$) และสามารถทำงานร่วมกับชุมชนและองค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของท่านได้ ($\bar{x} = 4.16$)

4. การสะท้อนกลับ (Reflection) เป็นสรุปผลการดำเนินงาน และผลการเรียนรู้ และนำเสนอชุดข้อมูลแผนพัฒนาพื้นที่แก่งค้อการบริหารส่วนตำบลไร่อ้อย และจัดทำรายงานต่อคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์จำนวน 2 แผน ประกอบด้วย การแก้ไขปัญหาขยะเพิ่มมากขึ้น (B) ได้แก่ 1. แผนการเสริมสร้างความรู้การจัดการขยะ และ 2. แผนการเสริมสร้างสังคมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการแก้ไขปัญหาอาคารเอนกประสงค์และเครื่องกรองน้ำชาชุด (C) ได้แก่ 1. แผนการปรับปรุงอาคารเอนกประสงค์ 2. แผนซ่อมบำรุงเครื่องกรองน้ำ

ตัวแบบกระบวนการพัฒนาศักยภาพของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาผ่านกระบวนการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นบ้านไร่อ้อย ตำบล ไร่อ้อย อำเภอพิชัย จังหวัดอุดรดิตถ์

จากการดำเนินโครงการดังกล่าวคณะผู้รับผิดชอบได้เสนอเป็นตัวแบบกระบวนการ ซึ่งเป็นตัวแบบเชิงวิชาการ (Academic model) เรียกว่าตัวแบบ “ไร่อ้อย 4D-PBOR” ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดง “ไร่อ้อย 4D-PBOR” ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาศักยภาพของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาผ่านกระบวนการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนบ้านไร่อ้อย

จากแผนภาพที่ 1 ได้นำเสนอตัวแบบ “ไร่อ้อย 4D-PBOR” แสดงกระบวนการดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาระดับหมู่บ้านของหมู่ที่ 6 บ้านไร่อ้อย อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ ซึ่งเป็นการนำเสนอเป็นรูปแบบเชิงวิชาการที่เชื่อมโยงให้เห็นถึงการนำ 4 Diamond และSpiral of step ขนานกันไปเป็นกรอบในการดำเนินการ โดย 4 D ประกอบด้วย 1) ค้นหา (Discover) 2) กำหนด (Define) 3) พัฒนา (Develop) และ 4) ส่งมอบ (Deliver) และ PBOR ประกอบด้วย 1) การวางแผน (Planning) และค้นหา (Discovery) เป็นการค้นหาปัญหาชุมชนร่วมกันด้วยการประชุมพบปะพูดคุยทั้งไม่เป็นทางการและเป็นทางการ 2) การระดมสมอง (Brainstorming) และกำหนด (Define) เป็นการรวบรวมข้อมูลเชิงลึกเพื่อวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา โดยใช้การวิเคราะห์ชุมชนและประเมินศักยภาพชุมชน 3) การสังเกตผลการปฏิบัติ (Observation) และพัฒนา (Develop) เป็นการร่วมออกแบบในการแสวงหาแนวทาง/วิธีการแก้ไขปัญหามาตรฐาน โดยจะต้องมีการวิเคราะห์โอกาสความสำเร็จของแต่ละแนวทาง/วิธีการร่วมกัน รวมถึงมีการทดสอบว่าแต่ละวิธีการนั้นมีโอกาสสำเร็จหรือไม่ โดยการดำเนินการดำเนินโครงการครั้งนี้เป็นการทดสอบโดยมีการประเมินค่าคะแนนตามเกณฑ์ที่ได้รับการอบรมจึงทำให้ทราบถึงโอกาสความสำเร็จ และ 4) การสะท้อนกลับ (Reflection) และส่งมอบ (Deliver) เป็นการจัดส่งข้อมูลแนวทาง/วิธีการอย่างเป็นทางการไปยังผู้นำชุมชนรวบรวมเป็นชุดข้อมูลเป็นแผนพัฒนาท้องถิ่นระดับหมู่บ้านและเสนอต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสำหรับจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเพื่อพิจารณาเพิ่มเติมในแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลไร่อ้อย

(พ.ศ. 2566 - 2570) หรืออาจผลักดันสู่การสนับสนุนจากภาคีหน่วยงานอื่นที่มีบทบาทที่สัมพันธ์กับแผนพัฒนาระดับหมู่บ้านที่ได้รับจากการดำเนินโครงการในครั้งนี้

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

กระบวนการพัฒนาศักยภาพของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาผ่านกระบวนการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นบ้านไร่อ้อย ตำบลไร่อ้อย อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นการประยุกต์การดำเนินการในลักษณะต่อเนื่องกัน (Spiral of step) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การลงมือปฏิบัติ การสังเกตผลการปฏิบัติ/การประเมินผล และการสะท้อนกลับ และจากการดำเนินโครงการดังกล่าวได้พัฒนาเป็นต้นแบบเชิงวิชาการเรียกว่า “ต้นแบบไร่อ้อย PBOR” ที่เป็นการผสมผสานแนวคิด 4 Diamond และ Spiral of step มาเป็นกรอบในการพัฒนาต้นแบบ โดย 4 Diamond ประกอบด้วย 1) ค้นหา (Discover) 2) กำหนด (Define) 3) พัฒนา (Develop) และ 4) ส่งมอบ (Deliver) และ Spiral of step ประกอบด้วย 1) การวางแผน (Planning) และค้นหา (Discovery) 2) การระดมสมอง (Brainstorming) และกำหนด (Define) 3) การสังเกตผลการปฏิบัติ (Observation) และพัฒนา (Develop) และ 4) การสะท้อนกลับ (Reflection) และส่งมอบ (Deliver) โดยต้นแบบนี้เป็นการจัดทำแผนพัฒนาผ่านกระบวนการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

ข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินโครงการครั้งนี้คณะผู้รับผิดชอบโครงการมีข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงการดำเนินให้โครงการสามารถดำเนินได้บรรลุวัตถุประสงค์มากยิ่งขึ้น และสามารถเสริมหนุนความเข้มแข็งของกลุ่มเป้าหมายในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ดังนี้

1. ควรอบรมเกี่ยวกับการมองย้อนอดีตเพื่อเชื่อมโยงภาพชุมชนในอนาคตที่ปรารถนา (Look Back to Look Forward) ซึ่งเป็นการอบรมเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายในชุมชนร่วมกันมองย้อนอดีตเพื่อดูเส้นทางการเปลี่ยนแปลงต่างๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงเชิงสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรมของชุมชนซึ่งจะช่วยคาดการณ์อนาคตของชุมชนได้ โดยมีชุดข้อมูลในอดีตเป็นฐาน
2. ควรกำหนดระยะเวลาการดำเนินโครงการสัมพันธ์กับการทำประชาคมขององค์การบริหารส่วนตำบลไร่อ้อย ซึ่งมีการทำประชาคมเพื่อแก้ไข เพิ่มเติม หรือเปลี่ยนแปลงแผนรายปี จะช่วยให้กลุ่มเป้าหมายที่เข้ารับการอบรมได้แสดงออกซึ่งบทบาทการเข้าไปมีส่วนร่วมและผลักดันประเด็นปัญหาและแผนพัฒนาเชิงพื้นที่กรณีหมู่บ้านไร่อ้อยอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น
3. การดำเนินโครงการครั้งนี้คณะผู้รับผิดชอบโครงการอบรมเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้ร่วมกระบวนการ Design Thinking ซึ่งเป็นเพียงส่วนหนึ่งของกระบวนการ Foresight จึงควรมีการอบรมเชิงปฏิบัติการในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นให้ครบถ้วนมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะช่วยให้กลุ่มเป้าหมายสามารถเชื่อมโยงสำหรับสร้างฉากทัศน์ (Scenario) ของชุมชนที่นำไปสู่การกำหนดแผนพัฒนาท้องถิ่นที่นำไปปฏิบัติอันนำไปสู่การแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนที่มาจากการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วาณิชย์บัญชา. (2558). *สถิติสำหรับงานวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มยุรี อนุমানราชธน. (2547). *นโยบายสาธารณะ*. กรุงเทพฯ : บริษัท เอ็กซ์เปอร์เน็ท จำกัด.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์. (2566). *ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ*. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2566 จาก <https://www.uru.ac.th/vision>.
- รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลไร่อ้อย. (วันที่ 13 กันยายน 2565). สัมภาษณ์โดยยุพิน เกื้อนศรี. อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. อุตรดิตถ์.
- สุพัทธรา ตันติจรียาพันธ์. (2566). *การวางแผนพัฒนาท้องถิ่น*. อุตรดิตถ์ : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม*. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2566 จาก <http://nscr.nesdc.go.th/ns>.
- Albert Humphrey. (1960). *What is SWOT analysis?*. Retrieved October 15, 2022 from <https://www.bl.uk/business-and-ip-centre/articles/what-is-swot-analysis>.
- Design Council. (2023). *The 4 D Model or “Double Diamond” design process model*. Retrieved October 15, 2022 from <https://www.designcouncil.org.uk/our-resources/framework-for-innovation>.
- Kemmis, S., and McTaggart, R. (1990). *The action research planner*. Geelong : Deakin University Press.